

Streszczenie

Tematem niniejszej dysertacji jest postać i dorobek artystyczny (ze szczególnym uwzględnieniem *Sonaty na skrzypce i fortepian* op. 1 oraz *Kwintetu smyczkowego* op. 3) niesłusznie zapomnianego polskiego kompozytora, Witolda Maliszewskiego. Urodzony w 1873 roku twórca pierwsze lata życia spędził w Mohylowie Podolskim nad Dniestrem, w pobliżu dzisiejszej granicy Ukrainy z Mołdawią. Później mieszkał i uczył się w Tyflisie (Tbilisi), a w 1891 roku rozpoczął studia (najpierw matematyczne i medyczne, a w 1898 roku muzyczne) w Petersburgu. Uczęszczał do klasy kompozycji Nikołaja Rimskiego-Korsakowa, a drugim jego mentorem został nauczyciel form muzycznych – Aleksander Głazunow. W okresie petersburskim Maliszewski był członkiem *Kręgu Bielajewa* i pisał przede wszystkim kameralistykę, wtedy również powstały dzieła stanowiące część artystyczną pracy doktorskiej.

Kolejnym etapem w życiu Witolda Maliszewskiego była praca pedagoga i dyrektora – najpierw *uczyłyszcz* muzycznego, później zaś Konserwatorium – w Odessie, nad Morzem Czarnym. Wydarzenia historyczne z okresu 1917-1920 (wojna domowa w Rosji i wojna polsko-bolszewicka) wymusiły na kompozytorze decyzję o ucieczce z miasta; w grudniu 1921 przybył on wraz z rodziną do – od niedawna niepodległej – Polski. W Maliszewskim dość szybko dostrzeżono wówczas potencjał organizatorski, powierzając mu pełnienie rozmaitych funkcji: był dyrektorem Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego i Wyższej Szkoły Muzycznej im. Fryderyka Chopina, organizatorem i przewodniczącym jury I Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina oraz pracownikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Kontynuował działalność pedagogiczną, a w gronie jego studentów znaleźli się między innymi Witold Lutosławski, Andrzej Panufnik, Henryk Swolkién czy Stefan Kisielewski. Maliszewski w okresie warszawskim sporo komponował, a jego prace były wielokrotnie nagradzane, w tym Państwową Nagrodą Muzyczną w roku 1931.

Witold Maliszewski zmarł w swoim domu, w Zalesiu, na kilka tygodni przed wybuchem II wojny światowej, w 1939 roku. Został pochowany w Piasecznie.

Pierwsze dwa rozdziały pracy zawierają rys historyczny polski i polskiej kultury, poruszają kwestię niesłusznie zapomnianych twórców (tzw. *unsung composers*) oraz szczegółowo opisują życiorys Witolda Maliszewskiego.

Rozdziały 3. i 4. to dogłębna analiza muzyczna i wykonawcza *Sonaty na skrzypce i fortepian* oraz *Kwintetu smyczkowego* wraz z licznymi przykładami nutowymi. Teksty nutowe całych kompozycji (wydane przez lipską oficynę M.P. Belaieff) stanowią suplement do dysertacji i znajdują się w osobnym tomie.

W zakończeniu pracy zwrócono uwagę na wzrost zainteresowania polską muzyką zapomnianą przypadający na rok 2018 (w którym obchodzono stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości), a także zebrano dane dotyczące obecności kompozycji Witolda Maliszewskiego w repertuariach koncertowych oraz wydawnictwach płytowych i nutowych ostatnich lat.

Summary

The subject of this dissertation is the character and artistic achievements (with special emphasis on the *Sonata for Violin and Piano* Op. 1 and the *String Quintet* Op. 3) of the unjustly forgotten Polish composer Witold Maliszewski. Born in 1873, the artist spent the first years of his life in Mohilov Podolski on the Dniestr River, near the present-day border of Ukraine and Moldova. Later he lived and studied in Tbilisi, and in 1891 he began his studies (at first mathematics and medicine, and in 1898 music) in St. Petersburg. He attended the composition class of Nikolai Rimsky-Korsakov, and his second mentor was Alexander Glazunov, a teacher of music analysis. During the St. Petersburg period, Maliszewski was a member of the *Bielayev Circle* and wrote primarily chamber music.

The next stage in Witold Maliszewski's life was work as a teacher and director – first as a music teacher, then at the Conservatory – in Odessa, at the Black Sea. The historical events of the period 1917-1920 (the Russian Civil War and the Polish-Bolshevik War) forced the composer to flee the city; in December 1921 he and his family arrived in the newly independent Poland. At that time, Maliszewski's management potential was quickly noticed, and he was entrusted with various functions: he was the director of the Warsaw Music Society and the Fryderyk Chopin Music Academy, organizer and jury chairman of the 1st International Fryderyk Chopin Piano Competition and an employee of the Ministry of Religious Affairs and Public Education. He continued teaching, and among his students were Witold Lutosławski, Andrzej Panufnik, Henryk Swolkień and Stefan Kisielewski. Maliszewski

composed a lot during the Warsaw period, and his works have been awarded many times, including the National Music Award in 1931.

Witold Maliszewski died at his home in Zalesie, a few weeks before the outbreak of World War II in 1939. He was buried in Piaseczno (Poland).

The first two chapters of the thesis contain a historical outline of Poland and Polish culture, address the issue of unsung composers and describe in detail the biography of Witold Maliszewski.

Chapters 3 and 4 are an in-depth musical and performance analysis of the *Sonata for Violin and Piano* and the *String Quintet* along with numerous musical examples. The scores of the complete pieces (published by the M.P. Belaieff) are a supplement to the dissertation and are included as a separate volume.

At the end of the dissertation, attention was drawn to the growing interest in Polish forgotten music in 2018 (when Poland celebrated the centenary of regaining its independence), as well as to the collected data about the presence of Maliszewski's compositions in concert repertoire, recordings and music publishing of recent years.